

Procedury Postępowania W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH Szkoły Podstawowej nr 34

- I. Procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych na terenie placówki**
- II. Procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych poza placówką**
- III. Kontrola realizacji obowiązku szkolnego**
- IV. Zasady kontaktowania się z mediami w sytuacji kryzysowej**
- V. Udział służb mundurowych w postępowaniu w sprawach nieletnich**
- VI. Podstawowe pojęcia**

I. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH NA TERENIE PLACÓWKI

A. ZASADY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W SYTUACJACH ZAGROŻENIA UCZNIA DEMORALIZACJĄ:

I. Używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, inne zachowania świadczące o demoralizacji.

Nauczyciel powinien:

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje dyrektora szkoły i pedagoga/psychologa szkolnego.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji wskazuje uczniowi i jego rodzicom formy pomocy oraz placówki specjalistyczne świadczące pomoc.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (*specjalistę ds. nieletnich*).
5. W sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
6. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

II. Uczeń pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie placówki oświatowej.

Nauczyciel powinien:

1. Powiadomić o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.

2. Odizolować ucznia od reszty klasy. Ze względów bezpieczeństwa nie pozostawiać go samego; stworzyć warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
3. Wezwać lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
4. Zawiadomić o tym fakcie dyrekcję szkoły oraz rodziców/opiekunów i zobowiązać ich do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji – decyduje zawiadzany lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia w porozumieniu z dyrektorem szkoły/placówki.
5. Dyrektor szkoły powinien zawiadomić najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu – odmawiają przyjscia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych – na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny, jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.
6. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomić o tym policję (specjalistę ds. nieletnich) lub sąd rodzinny.
7. Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 43 ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.

III. Znalezienie na terenie szkoły substancji przypominających wyglądem narkotyków.

Nauczyciel powinien:

1. Zachowując środki ostrożności, zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, spróbować (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadomić o zaistniałym zdarzeniu dyrekcję szkoły. Dyrektor wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazać zabezpieczoną substancję i przekazać informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.

IV. Posiadanie przez ucznia substancji przypominającej narkotyki. Nauczyciel powinien:

1. W obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) poprosić, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją. **Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.**
2. O swoich spostrzeżeniach powiadomić dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wezwać ich do natychmiastowego stawienia.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, dyrektor szkoły wzywa policję, która może przeszukać odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję. Całe

zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA:

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających;
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia;
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat.

Z przestępstwem mamy do czynienia, jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks postępowania karnego.

Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, dyrektor szkoły wzywa policję.

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat, należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia, prokuratora lub policję (art. 4 Upn i art. 304 Kpk).

V. Uczeń – sprawca czynu karalnego lub przestępstwa.

Nauczyciel powinien:

1. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
2. Ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. Przekazać sprawcę (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu.
4. Powiadomić rodziców ucznia – sprawcy.
5. Niezwłocznie powiadomić policję lub straż miejską w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.) lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana.
6. Zabezpieczyć ewentualne dowody przestępstwa lub przedmioty pochodzących z przestępstwa i przekazać je policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa noża i - uciekając - porzuca go lub porzuca jakiś przedmiot pochodzący z kradzieży).

VI. Uczeń - ofiara czynu karalnego.

Nauczyciel powinien:

1. Udzielić pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnić jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza w przypadku, kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
3. Powiadomić rodziców ucznia.
4. Niezwłocznie wezwać policję w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

VII. Uzyskanie informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu na terenie szkoły.

Nauczyciel powinien:

1. Przyjąć do wiadomości informację o przestępstwie (wykroczeniu) i zapewnić dyskrecję przekazującemu informację poprzez wysłuchanie go bez świadków, o ile to możliwe w pomieszczeniu zamkniętym, odnotować godzinę zgłoszenia oraz zapytać o przyczynę ewentualnej zwłoki w podaniu tej informacji (unikać konfrontacji świadków).
2. Zapewnić, w miarę potrzeby, niezbędną pomoc lekarską pokrzywdzonemu/ym.
3. Sprawdzić w sposób dostępny i bez zbędnej zwłoki wiarygodność wiadomości:

- a. jeżeli uczeń podaje świadków, to w rozmowie z jak najmniejszą ilością świadków, uwiarygodnić informację,
- b. sprawdzić, czy zdarzenie miało miejsce na terenie szkoły oraz czy miało miejsce podczas zajęć szkolnych i ustalić jego uczestników,
- c. w rozmowie z pokrzywdzonym ustalić liczbę sprawców i ich dane personalne,
- d. nie nagłaśniać zdarzenia.

VIII. Stwierdzenie agresywnych zachowań ucznia w stosunku do innych uczniów lub pracowników szkoły.

Nauczyciel powinien:

1. Niezwłocznie powiadomić wychowawcę klasy lub pedagoga szkolnego.
2. Przeprowadzić indywidualną rozmowę z uczniem i zobowiązać go do zaprzestania agresywnego postępowania.
3. W przypadku powtarzających się agresywnych zachowań ucznia wychowawca wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów i przeprowadza z nimi rozmowę.
4. Jeżeli jest to niewystarczające, pedagog, w obecności dyrektora szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami i zobowiązuje ich do szczególnego nadzoru nad dzieckiem, sporządzając ze spotkania protokół, pod którym podpisują się uczestnicy spotkania,
5. Jeżeli ww. działania nie przyniosą oczekiwanych rezultatów i uczeń w dalszym ciągu zachowuje się agresywnie, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję,
6. Jeżeli sprawa jest poważna, tj. doszło do rozboju, uszkodzenia ciała, itp., należy niezwłocznie przekazać sprawcę czynu pod opiekę dyrektora szkoły/pedagoga oraz powiadomić jego rodziców/prawnych opiekunów i policję.

IX. Stwierdzenie posiadania przez ucznia niebezpiecznych przedmiotów typu petardy, scyzoryki, zapalniczki, gaz łzawiący:

Nauczyciel powinien:

1. Zażądać, aby uczeń przekazał mu niebezpieczne przedmioty, pokazał zawartość tornistra oraz kieszeni (nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia - jest to czynność zastrzeżona dla policji). Oddane przedmioty odpowiednio zabezpieczyć.
2. O zaistniałym zdarzeniu powiadomić wychowawcę, pedagoga, dyrektora.
3. Wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów.
4. Pedagog, wychowawca w obecności dyrektora (wicedyrektora) przeprowadzają rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami, przekazują oddane przedmioty, zobowiązują ich do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. Z rozmowy sporządzana jest notatka służbowa podpisana przez uczestników spotkania.
5. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, dyrektor pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji policję.

X. Podejrzenie lub stwierdzenie, że dziecko może być/jest krzywdzone w domu:

Nauczyciel powinien:

Podejrzenie

1. Powiadomić dyrektora szkoły i pedagoga szkolnego
2. Przeprowadzić z dzieckiem rozmowę, z której należy sporządzić notatkę służbową.
3. Przeprowadzić rozmowę z rodzicami i sporządzić z niej notatkę służbową.
4. Nawiązać współpracę z instytucjami pomocowymi na terenie dzielnicy, miasta.
5. W celu rozwiania jakichkolwiek wątpliwości - zgłosić sprawę na policję i zawiadomić w razie konieczności sąd rodzinny.

Stwierdzenie

6. Przy stwierdzeniu użycia przemocy fizycznej w stosunku do dziecka_niezwłocznie udzielić pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza (jeśli ofiara doznała obrażeń).
7. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły, w następnej kolejności pedagoga szkolnego
8. Po zapoznaniu się z okolicznościami dyrektor zgłasza sprawę na policję, sporządza wniosek do sądu rodzinnego, informuje MOPS.

B. ZASADY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI/PRACOWNIKÓW SZKOŁY W SYTUACJACH ZNALEZIENIA LUB POWZIĘCIA INFORMACJI O ZNAJDOWANIU SIĘ NA TERENIE SZKOŁY MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH I INNYCH NIEBEZPIECZNYCH SUBSTANCJI LUB PRZEDMIOTÓW:

I. Znalezienie na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów.

Nauczyciel powinien:

1. Niezwłocznie powiadomić dyrektora i zapewnić osobom przebywającym na terenie szkoły bezpieczeństwo (w przypadku zagrożenia dyrektor szkoły/wicedyrektor podejmuje decyzję o ewakuacji ludzi i mienia).
2. Uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję - tel. 997 lub 112.
3. Informować siły policyjne o rozkładzie pomieszczeń w obiekcie i co powinno znajdować się w poszczególnych i konkretnych miejscach.
4. Wyznaczyć pracownika, który będzie „przewodnikiem” sił policyjnych.
5. Nie dotykać i nie przemieszczać podejrzanych, niebezpiecznych przedmiotów lub ładunków.
6. Zachować spokój i opanowanie, aby nie dopuścić do paniki.

II. Uzyskanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego.

(wskazówki do prowadzenia rozmów ze zgłaszającym podłożenie „bomby”)

1. Po usłyszeniu słów „Podłożyłem ładunek wybuchowy – bombę” nie należy wpadać w panikę.
2. Należy natychmiast powiadomić swoich przełożonych (dyrektora szkoły).
3. Podczas rozmowy należy zachować spokój i starać się uzyskać od zgłaszającego jak największą ilość informacji.
4. Tak prowadzić rozmowę, aby stworzyć możliwość zidentyfikowania sprawcy (choćby w przybliżeniu).
5. Należy ocenić: czas przyjęcia ostrzeżenia, płéć dzwoniącego, akcent, stan pod wpływem alkoholu lub środków odurzających, tło rozmowy, itp.

Należy dążyć do uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

- a. Czy Pan/Pani podłożył/a bombę?
- b. Kiedy bomba wybuchnie?
- c. Gdzie jest w tej chwili bomba?
- d. Jak bomba wygląda?
- e. Jakiego typu jest ta bomba?
- f. Co spowoduje wybuch bomby?
- g. Dlaczego Pan/Pani podłożył/a bombę?
- h. Skąd Pan/Pani telefonuje?
- i. Gdzie Pan/Pani się w tej chwili znajduje?
- j. Jak się Pan/Pani nazywa?

6. Nie należy rozpowszechniać samowolnie informacji o otrzymanym zgłoszeniu o podłożeniu bomby.

7. Osoba przyjmująca zgłoszenie staje się świadkiem zdarzenia i będzie na tę okoliczność przesłuchiwana przez policję.

III. Zagrożenie bombowe - ogłoszenie alarmu bombowego.

1. Do czasu przybycia policji akcją kieruje administrator obiektu, terenu lub osoba odpowiedzialna za jego bezpieczeństwo.
2. Na miejsce zagrożenia incydem bombowym dyrektor szkoły (osoby przez niego wyznaczone) wzywa służby pomocnicze, takie jak: **pogotowie energetyczne, pogotowie ratunkowe, straż pożarna, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne.**
3. Po przybyciu policji na miejsce incydentu bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
4. Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów.
5. Pomieszczenia ogólnodostępne (korytarze, klatki schodowe, windy, toalety, piwnice, strychy) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują osoby wyznaczone lub służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji.
6. Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać, a o ich lokalizacji należy powiadomić administratora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
7. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie.
8. Po ogłoszeniu ewakuacji w miejscu pracy/nauki, należy je opuścić, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.).
9. Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.

IV. Otrzymanie podejrzonej paczki lub koperty:

1. Nie wolno opróżniać zawartości wszelkich podejrzanych przesyłek, przenosić paczek lub kopert.
2. Nie wolno wdychać oparów, dotykać, sprawdzać smak, przypatrywać się z bliska.
3. Umieścić w jednym a następnie w drugim plastikowym worku, szczelnie je zamykając (zawiązać, zakleić taśmą).
4. Powiadomić policję lub Straż Pożarną.

Cechy charakterystyczne dla niebezpiecznych przesyłek:

- a) odręczny lub nieczytelny adres,
- b) nieprofesjonalnie napisany adres,
- c) otwory w kopercie,
- d) twarda koperta,
- e) nierównomierne rozłożenie wagi,
- f) zastrzeżenia (poufne, do rąk własnych itp.),
- g) wewnętrzna koperta,
- h) podejrzone opakowanie,
- i) wystające druty lub folia,
- j) zapach,
- k) zawyżona opłata,
- l) błędy ortograficzne,
- m) tłuste plamy, zaolejenia, przebarwienia,
- n) zbyt staranne zapakowanie,
- o) emitowane dźwięki,
- p) brak adresu nadawcy lub brak jakichkolwiek znaków, kto może być nadawcą.

C. ZASADY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W SYTUACJI ZAGROŻENIA PRÓBĄ SAMOBÓJCZĄ, OKALECZENIEM.

I. Działania interwencyjne.

Nauczyciel powinien:

1. Ustalić i potwierdzić rodzaj zdarzenia.
2. Nie pozostawiać ucznia samego.
3. Objąć ucznia opieką i dyskretnie przeprowadzić w bezpieczne, ustronne miejsce.
4. Zebrać wstępne informacje o okolicznościach próby samobójczej.
5. Wezwać, jeśli potrzeba, pomoc (pogotowie, policja, straż).
6. Zapewnić dyskrecję interwencji.
7. Zawiadomić rodziców.
8. Powiadomić organ prowadzący i organ nadzoru pedagogicznego.

II. Działania wspierające.

Dyrektor powinien:

1. Zapewnić uczniowi pomoc medyczną (za zgodą rodziców) oraz czuwać nad kontynuowaniem pomocy psychoterapeutycznej.
2. Korzystać z programów poradnictwa kryzysowego adresowanego do poszczególnych grup (np. uczniów, rodziców, nauczycieli).
3. Objąć ucznia w szkole szczególną opieką pedagoga lub psychologa szkolnego.
4. Stwarzać sprzyjające warunki do osiągania sukcesów szkolnych.
5. Czuwać nad relacjami z rówieśnikami.
6. Monitorować sytuację rodzinną.
7. Pomagać rodzicom w zrozumieniu reakcji ich dziecka i wskazać możliwości skorzystania przez nich samych z pomocy specjalistycznej.
8. Uświadomić całemu środowisku ucznia potrzebę jego wsparcia oraz konieczności ograniczenia dostępu do środków zagrażających życiu (lekarstwa, broń palna, alkohol etc.);
9. Upowszechnić telefony zaufania (szczególnie całodobowe) oraz informacje o placówkach interwencji kryzysowych i pomocy psychologiczno-psychiatrycznej.
10. Nawiązać współpracę z innymi osobami pomagającymi i wspierającymi ucznia poza szkołą (wymiana informacji, kontrola poziomu stresu i efektywności działań.);
11. U ucznia z zaburzeniami psychicznymi (np. depresja, psychoza, uzależnienie) należy doprowadzić do ich zdiagnozowania oraz podjęcia właściwego leczenia.
12. W przypadku wystąpienia sygnałów wskazujących na zagrożenie ponowną próbą samobójczą, konieczne jest kierowanie podopiecznego, najlepiej przez lekarza psychiatrę, do szpitala w celu ratowania życia.

Wskazówki dla nauczyciela pracującego w bezpośrednim kontakcie z uczniem po próbie samobójczej:

- opanowanie i akceptacja; niedopuszczalna jest ocena popełnionego czynu; zrozumienie i wsparcie z jednoczesnym nieokazywaniem bezradności, czy niechęci wobec problemu;
- zapewnienie ucznia o służeńiu mu pomocą na miarę możliwości;
- dawanie poczucia bliskości, niekiedy sama indywidualna rozmowa działa terapeutycznie;
- wzmacnianie poczucia wartości, okazywanie szacunku;
- koncentracja na głównych problemach ucznia i ich pozytywne przeformułowanie, jeżeli jest to możliwe;
- zadbanie o maksymalne bezpieczeństwo ucznia;
- nie unikanie tematu śmierci, jeśli uczeń ma potrzebę powiedzenia o tym;

- stwarzanie możliwości wyrażania emocji, wsłuchiwanie się w nie;
- zadbanie o właściwe potraktowanie problemu i relacje w klasie szkolnej oraz z rodzicami (wzmocnienie więzi).

Wskazówki dla nauczyciela do postępowania z uczniem, który chce okaleczyć siebie lub innych:

- bądź dyrektywny- jeśli czas na to pozwala, poinformuj dokładnie, co dziecko ma robić z rękami, nogami, itp., np. jeśli właśnie chce kogoś uderzyć, powiedz: „*opuść ręce*”; jeśli chce rzucić krzesłem, należy powiedzieć: „*postaw krzesło*”; jeżeli chce kopać: „*trzymaj stopy na podłodze*”;
  - unikaj pouczania go, czego nie ma robić, np. nie mówić „*nie bij*”; zamiast tego należy udzielić wskazówek, co ma robić;
  - unikaj niejasnych sformułowań typu: „*uspokój się*”, a używaj precyzyjnych wyrażeń, takich jak: „*trzymaj ręce w bezruchu*”;
  - jeśli wskazówki werbalne są ignorowane i dziecko w dalszym ciągu zachowuje się agresywnie, próbuje ugodzić innych, czy niszczy mienie, należy uniemożliwić mu to, używając siły fizycznej; może zaistnieć potrzeba przejścia do bezpośredniego użycia siły fizycznej w sytuacji, gdy brak jest czasu na wskazówki słowne;
  - jeśli jest to możliwe, należy używać takich technik, jak blokowanie, w celu uniemożliwienia osiągnięcia innych, czy okaleczenia siebie;
1. aby nie dopuścić do okaleczenia, należy, jeśli to możliwe, unieruchomić dziecku ręce i nogi; jedyne, co powinno się mówić w takiej sytuacji, to: „*trzymaj ręce w bezruchu, puszczone cię wtedy, gdy twoje ręce będą nieruchome*”; nie powinno się mówić nic więcej do czasu, gdy dziecko zapanuje nad swoimi kończynami;
  2. gdy zaczyna postępować zgodnie ze wskazówkami, należy stopniowo redukować siłę fizyczną; jeśli ponownie stanie się gwałtowne, znowu powinno być wprowadzone zabezpieczenie fizyczne;
  3. użycie siły fizycznej powinno być stosowane tylko w przypadku zagrażającym okaleczeniem dziecka i usunięte, gdy tylko sytuacja zostanie uznana za bezpieczną;
  4. jeśli zajdzie taka okoliczność, należy wezwać pomoc; powinno się to zrobić w spokojny sposób, nie okazując emocji;
  5. nie dyskutować o zaistniałej sytuacji w obecności dzieci;
  6. opiekunowie, aby posługiwać się siłą fizyczną, powinni być przeszkoleni przez specjalistę w tej dziedzinie, muszą być kompetentni;

D. ZASDY POSTĘPOWANIA W SYTUACJI ŻAŁOBY PO ŚMIERCI UCZNIĄ (za wyjątkiem śmierci samobójczej).

1. Dyrektor szkoły informuje nauczycieli/ wychowawców.
2. Wychowawca klasy informuje uczniów na forum klasy.
3. Przypomnienie zasad kierowania dyskusją z elementami odreagowania z uczniami, na potrzeby godzin wychowawczych, innych lekcji (jeśli to możliwe należy przekazać materiały instruktażowe).
4. Opowiedzenie o okolicznościach śmierci z uwzględnieniem życzenia rodziny zmarłego.
5. Stworzenie możliwości uczestniczenia w ceremoniach pogrzebowych, uroczystościach o charakterze „wspominkowym” itp.
6. Monitorowanie stanu psychicznego uczniów ze szczególnym uwzględnieniem reakcji stresu pourazowego, zwrócenie uwagi na uczniów, u których stwierdza się szczególnie ostry lub chroniczny przebieg reakcji.
7. Skonsultowanie sytuacji z pedagogiem/ psychologiem szkolnym lub specjalistą z poradni psychologiczno-pedagogicznej.
8. Ułatwienie kontaktu ze specjalistami z placówek wsparcia zewnętrznego.

E. ZASADY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W RAZIE EPIZODU PSYCHOTYCZNEGO UCZNIĄ.

Nauczyciel powinien:

1. Otoczyć ucznia opieką – nie pozostawiać samego.
2. Reagować w sposób spokojny, łagodny.
3. Wezwać, jeśli to możliwe, pielęgniarkę szkolną.
4. Przeprowadzić ucznia (bez rozgłosu) w spokojne miejsce.
5. Na ile to możliwe, nie rozpowszechniać w szkole informacji o zdarzeniu.
6. Zawiadomić pogotowie ratunkowe (999, 112).
7. Zawiadomić i wezwać rodziców.

F. ZASADY POSTĘPOWANIA w razie wkroczenia osoby postronnej lub zakłócającej spokój/ stwarzającej zagrożenie dla dzieci lub pracowników

Procedura przebywania osób postronnych w budynku szkoły.

1. Przebywanie osób postronnych w budynku szkoły podlega kontroli wszystkich pracowników szkoły
2. W przypadku obcej osoby w szkole interesujemy się „kogo szuka i w jakiej sprawie”.
3. Rodzice przyprawdzający dzieci do szkoły pozostawiają je w przesionku szkoły.
4. W czasie zajęć lekcyjnych i przerw rodzice nie wchodzą na teren szkoły (dopuszcza się tylko w wyjątkowych sytuacjach- rodzic wówczas zobowiązany jest poinformować o celu wizyty na portierni i pobrać identyfikator „Gość”.
5. Inne osoby mają prawo przebywać na terenie szkoły po pobraniu identyfikatora „Gość”i wpisaniu się do zeszytu na portierni, podając cel wizyty..
6. W przypadku, gdy osoba niepożądana wchodzi w konflikt z pracownikiem szkoły i nie chce podać celu swojej wizyty, należy powiadomić dyrekcję o zaistniałym incydencie.
7. Jeśli w dalszym ciągu osoba ta stawia opór i nie chce wyjaśnić celu wizyty/ podporządkować się poleceniom dyrektora bądź upoważnionego pracownika należy powiadomić policję.

II. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH POZA PLACÓWKĄ

A. ZASADY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W PRZYPADKU WYPADKU, ZAGROŻENIA ŻYCIA.

- Należy pamiętać, że udzielenie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego (art. 162 Kodeksu karnego)

Nauczyciel powinien:

1. Zachować spokój, nie wpadać w panikę, rozpoznać stan poszkodowanego.
2. Usunąć poszkodowanego z rejonu zagrożenia (jeżeli to możliwe).
3. Zorganizować pierwszą pomoc, wezwać pomoc medyczną.
4. Zapewnić spokój poszkodowanemu, odsunąć z otoczenia zbędne osoby, w każdej sytuacji zapewnić poszkodowanemu ciepłe okrycie.
5. Nie lekceważyć nawet drobnych skaleczeń, każde skaleczenie należy prawidłowo zaopatrzyć.
6. W przypadkach porażenia prądem, braku oddechu, braku pracy serca, krwotoku, zatrucia i innych poważnych urazów – bezwzględnie wezwać lekarza (pogotowie ratunkowe).
7. Do chwili przybycia lekarza nie przerywać rozpoczętego sztucznego oddychania.
8. Poszkodowanego z krwotokiem wolno tylko przenosić lub przewozić.
9. Poszkodowanemu z utratą świadomości nie podawać leków w postaci płynnej ani stałej (tabletki).

10. W przypadku podejrzeń uszkodzenia kręgosłupa, nie wolno bez koniecznej przyczyny zmieniać pozycji poszkodowanego.
11. Nie pozostawiać poszkodowanego bez opieki.
12. Powiadomić dyrektora placówki o zaistniałej sytuacji

Dyrektor szkoły:

1. Nadzoruje przebieg działań podejmowanych przez nauczycieli
2. Powiadamia rodziców (opiekunów prawnych) uczniów, uczestniczących w zdarzeniu o zaistniałej sytuacji.
3. Decyduje o zawiadomieniu niezbędnych służb: policji, pogotowia ratunkowego, straży miejskiej.
4. W przypadku szczególnego zagrożenia (zdrowia, życia, porządku publicznego) informuje o zdarzeniu Wydział Edukacji oraz wizytatora, sprawującego nadzór nad placówką.
5. W przypadku posiadania informacji o udziale w zdarzeniu uczniów innej placówki, o zaistniałej sytuacji niezwłocznie informuje dyrektora tej placówki.

III. KONTROLA REALIZACJI OBOWIĄZKU SZKOLNEGO

A. ZASADY POSTĘPOWANIA W SYTUACJI NISPEŁNIANIA PRZEZ UCZNIĄ OBOWIĄZKU SZKOLNEGO/ NAUKI:

I. Zadania Dyrektora w zakresie właściwego spełniania obowiązku szkolnego przez uczniów.

Dyrektor, któremu podlega określony obwód sprawuje kontrolę spełniania obowiązku szkolnego przez dzieci zamieszkujące w obwodzie szkoły.

W tym celu sekretarz szkoły lub inny pracownik wyznaczony (zgodnie z zakresem czynności):

1. Prowadzi księgę ewidencji dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu zamieszkałych w obwodzie szkoły.
2. Zamieszcza w księdze ewidencji wykaz dzieci zgodnie z aktualnym stanem podanym przez organ prowadzący ewidencję ludności.
3. Dokonuje corocznych adnotacji w księdze ewidencji, wpisując informacje o spełnianiu przez dziecko obowiązku szkolnego w danej lub innej szkole.
4. W przypadku przyjęcia ucznia mieszkającego w obwodzie innej szkoły publicznej, powiadamia jej dyrektora o przyjęciu ucznia do swojej szkoły.
5. Wszelkie zmiany dotyczące realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci z obwodu szkoły należy umieszczać w bazie LOTUS.
6. W przypadku niedopełnienia przez rodziców obowiązku zapisania dziecka do szkoły i braku informacji z innej placówki o tym dziecku, dyrektor występuje pisemnie do policji z prośbą o ustalenie miejsca pobytu dziecka.

II. Kontrola realizacji obowiązku szkolnego przez uczniów

1. Wychowawca na pierwszym zebraniu z rodzicami informuje rodziców o wynikającym z ustawy o systemie oświaty (art.18 pkt.2) obowiązku zapewnienia uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne oraz o konsekwencjach wynikających z absencji ucznia. Obowiązek ten spoczywa na obojgu rodzicach chyba, że jedno zostało pozbawione przez sąd władzy rodzicielskiej; obowiązek ten odnosi się także do opiekunów prawnych dziecka.
2. Nieobecność dziecka w szkole winna być traktowana jako zdarzenie nadzwyczajne, może być zatem usprawiedliwiona tylko z ważnych powodów.
3. Rodzic ma obowiązek poinformować wychowawcę klasy osobiście lub telefonicznie o przyczynie nieobecności dziecka trwającej dłużej niż 3 - 5 dni.
4. Usprawiedliwienie powinno być dostarczone przez ucznia do wychowawcy w terminie 7 dni od dnia powrotu do szkoły. Konieczne jest podanie dokładnych dat, wskazane podanie przyczyny, długich nieobecności. Wychowawca na tej podstawie usprawiedliwia nieobecności ucznia.

5. Wszyscy nauczyciele regularnie kontrolują frekwencję poszczególnych uczniów na swoich lekcjach. W przypadku stwierdzenia 3 kolejnych nieobecności na lekcjach z danego przedmiotu (unikania danego przedmiotu przez ucznia) nauczyciel ma obowiązek zgłosić ten fakt wychowawcy klasy, który podejmie działania.
6. W przypadku gdy nieobecność ucznia trwa 3 dni nauki i brak jest informacji od rodziców o przyczynie tej nieobecności, wychowawca zobowiązany jest niezwłocznie nawiązać kontakt z rodzicami. Może być on telefoniczny lub osobisty. W przypadku braku możliwości takiego kontaktu z rodzicami, wychowawca wysyła wezwanie do rodziców. Wychowawca przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz uczniem; analizuje przyczyny nieobecności, przypomina o zadaniu rodziców wobec obowiązku szkolnego, wskazuje na zagrożenia, informuje o możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy, ustala skuteczną metodę pracy wychowawczej z dzieckiem. Wszystkie te działania muszą być udokumentowane (adnotacja w dzienniku).
7. Szybkiej i uważnej interwencji wychowawcy wymaga także tzw. „chodzenie w kratkę”. Jeśli uczeń realizuje obowiązek szkolny nieregularnie, spóźnia się wielokrotnie na wybrane lekcje, unika danych lekcji - wychowawca nawiązuje kontakt z rodzicami, ustala metodę pracy wychowawczej z dzieckiem.
8. Wychowawca zobowiązany jest do współpracy z pedagogiem szkolnym w sytuacji powtarzających się nieusprawiedliwionych nieobecności ucznia. Pedagog i wychowawca analizują przyczyny wagarowania i ustalają dalszą strategię – w zależności od problemu, może to być wsparcie psychologiczne dla ucznia z trudnościami, wskazanie poradni specjalistycznej, nawiązanie kontaktu z kuratorem lub skierowanie sprawy do sądu rodzinnego.
9. Do dnia 10 każdego miesiąca wychowawca przekazuje pedagogowi sprawozdanie dotyczące nierealizacji obowiązku szkolnego przez jego podopiecznych.
10. Do rodziców lub opiekunów prawnych ucznia, który opuścił co najmniej 50 % zajęć dydaktycznych w miesiącu i są to godziny nieusprawiedliwione, dyrektor szkoły wysyła upomnienie w sprawie wykonywania obowiązku szkolnego przez dziecko (do obydwójga rodziców, listem poleconym za potwierdzeniem odbioru). Jest ono wezwaniem rodziców do zapewnienia dziecku spełniania obowiązku szkolnego pod rygorem wszczęcia egzekucji. Gdy upomnienie poskutkowało, wychowawca ma obowiązek wsparcia ucznia w powrocie do szkoły – pomoc w nadrobieniu zaległości, pomoc koleżeńska, itp.
11. W przypadku dalszych nieobecności ucznia lub gdy uczeń tylko przez kilka dni chodzi do szkoły, a później znów wagaruje, dyrektor szkoły podejmuje dalsze kroki:
  - kieruje wniosek do sądu rodzinnego w sprawie zbadania sytuacji rodzinnej ucznia i wypełniania przez jego rodziców podstawowych obowiązków z jednoczesnym powiadomieniem rodziców/opiekunów;
  - wystawia tytuł wykonawczy, załącza do niego kopię upomnienia, dowód doręczenia upomnienia, sporządza wniosek o wszczęcie egzekucji i kieruje w/w dokumenty do W.E. Urzędu Miasta Wrocławia, z jednoczesnym pisemnym powiadomieniem rodziców/ opiekunów.
12. Miejsca gromadzenia danych:
  - ✓ Dokumentacja wychowawcy klasy (dziennik lekcyjny).
  - ✓ Dokumentacja pedagoga szkolnego.
  - ✓ Dziennik korespondencji.
  - ✓ Księga ewidencji uczniów.
  - ✓ Baza LOTUS
  - ✓ Sprawozdania z pełnionego nadzoru pedagogicznego.

IV. ZASADY KONTAKTOWANIA SIĘ Z MEDIAMI W SYTUACJI KRYZYSOWEJ

A. KONTAKTOWANIE SIĘ Z MEDIAMI W SYTUACJI KRYZYSOWEJ.

1. Najlepiej nawiązać współpracę z przedstawicielami mediów zanim nastąpi kryzys, dzięki temu prawdopodobieństwo zrozumienia potrzeby informowania o zaistniałych zdarzeniach będzie większe, a wybór form komunikowania – trafniejszy.
2. Należy współpracować z Wydziałem Edukacji/ organem nadzoru pedagogicznego w przygotowywaniu oficjalnych komunikatów dla mediów.
3. Dyrektor powinien wyznaczyć osobę spośród personelu szkoły lub zespołu kryzysowego odpowiedzialną za kontakt z dziennikarzami na wypadek, gdyby on nie mógł udzielać informacji.
4. Należy zadbać o to, aby wyłącznie osoba wyznaczona miała możliwość przekazywania informacji do mediów.
5. Należy wyznaczyć miejsca, z którego będą udzielane informacje podczas kryzysu.
6. Należy zwrócić uwagę na to, aby dziennikarze otrzymywali informacje od dyrektora lub wyznaczonego personelu i nie „werbowali” rozmówców spośród uczniów.
7. Na zapytania ze strony mediów należy odpowiadać natychmiast, przekazując jedynie pewne i sprawdzone informacje, unikając domysłów na temat prawdopodobnych przyczyn sytuacji kryzysowej lub ofiar. Warto zwołać konferencję prasową, kiedy okaże się, że można podać pewne informacje. Na konferencji powinno się jak najbardziej wyczerpująco odpowiadać na pytania. O ile to możliwe, dyrektor szkoły powinien przewodniczyć konferencji prasowej. Złe wrażenie wywołuje nieobecność na konferencji przedstawiciela kadry zarządzającej szkoły. Należy zawsze dokładnie przemyśleć wybór mówcy występującego podczas konferencji, ponieważ jego kompetencje merytoryczne i komunikacyjne istotnie wpływają na ogólne wrażenie u odbiorców. Oczekujących dziennikarzy warto, szczególnie w niesprzyjających warunkach pogodowych, ugościć w wydzielonych pomieszczeniach, zapewniając im dostęp do niezbędnych urządzeń (np. elektrycznych, elektronicznych, innych).

V. UDZIAŁ SŁUŻB MUNDUROWYCH W POSTĘPOWANIU W SPRAWACH NIELETNICH

Udział policji w postępowaniu w sprawach nieletnich

Policja opiera swoje działania w oparciu o:

1. Ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz . 179).
2. Zarządzenie nr 590 komendanta głównego policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Uprawnienia Policji wynikające z Ustawy o Policji:

legitymowanie osób,
zatrzymanie osób,
kontrola osobista,
przeszukanie,
użycie środków przymusu bezpośredniego.

Udział Straży Miejskiej w postępowaniu w sprawach nieletnich :

Straż Miejska opiera swoje działanie w oparciu o:

1. Ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich,
2. Ustawę dnia 29 sierpnia 1997r. o strażach gminnych,
3. Ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Interwencje Straży Miejskiej:

W sytuacji, gdy dziecko popełnia czyn karalny (przestępstwo, wykroczenie):

Przyjazd patrolu SM;
Ustalenie danych osobowych;
Doprowadzenie i przekazanie nieletniego do najbliższej jednostki Policji z notatką służbową wraz z wyznaczonym pracownikiem szkoły;
Powiadomienie o zdarzeniu Rzecznika SM.

W sytuacji, gdy dziecko jest pod wpływem środków odurzających:

Przyjazd patrolu SM;
Zebranie podstawowego wywiadu od dziecka, danych osobowych;
Powiadomienie, jeżeli jest to możliwe, rodziców/ prawnych opiekunów;
Zawiadomienie pogotowia ratunkowego; w takich przypadkach zawsze wzywana jest karetka pogotowia. Jeżeli dziecko nie musi być hospitalizowane lekarz wystawia stosowne zaświadczenie. Następnie dziecko należy przekazać rodzicom lub prawnym opiekunom z zachowaniem właściwych procedur, zostaje sporządzana notatka służbowa do dalszego wykorzystania służbowego .

W sytuacji, gdy dziecko jest pod wpływem alkoholu:

Przyjazd patrolu SM;
Zebranie podstawowego wywiadu od dziecka, danych osobowych;
Powiadomienie, jeżeli jest to możliwe rodziców/ prawnych opiekunów;
W przypadku: silnego upojenia alkoholowego, obrażeń zewnętrznych lub innych niepokojących objawów zawsze następuje zawiadomienie pogotowia ratunkowego;
Jeżeli dziecko nie musi być hospitalizowane, lekarz wystawia stosowne zaświadczenie;
Odwiezienie do izby wytrzeźwień następuje w przypadku, jeżeli: dziecko ma powyżej 12 lat, nie musi być hospitalizowane, nie można go przekazać rodzicom/ prawnym opiekunom;
Pozostawienie nieletniego w Izbie Wytrzeźwień – do momentu wytrzeźwienia;
Nieletniego odbierają rodzice, prawni opiekunowie lub policja (Izba Wytrzeźwień ma obowiązek powiadomić sąd rodzinny oraz rodziców / prawnych opiekunów o zdarzeniu.);
Dzieci w wieku poniżej 12 roku życia należy w pierwszej kolejności przekazać rodzicom/prawnym opiekunom lub do placówki służby zdrowia – szpital za pośrednictwem pogotowia ratunkowego. Przekazanie dziecka rodzicom/ prawnym opiekunom następuje z zachowaniem właściwych procedur, zostaje sporządzana notatka służbowa do dalszego wykorzystania służbowego.

VI. PODSTAWOWE POJĘCIA

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE NIELETNICH

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
5. Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989r.;
6. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
7. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
8. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń;
9. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.

WIEK OSOBY PODLEGAJĄCEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

1. Na zasadach określonych w kodeksie karnym z 1997 r. odpowiada osoba, która popełniła czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Określa to art. 10 par.1 kodeksu karnego. Niektóre jednak czyny osoby, która ukończyła 15 lat rozpatrywane są jako przestępstwa - czyny te określone są szczegółowo w art. 10 par.2 kodeksu karnego.
2. Nie oznacza to jednak, że odpowiedzialności nie mogą podlegać osoby młodsze. Odpowiedzialność przed Sądem Rodzinnym i Nieletnich ponoszą osoby, które w chwili popełnienia czynu ukończyły 13 lat, jednak taki czyn nie stanowi przestępstwa, a jedynie jest to czyn karalny, a sprawca podlega stosowaniu środków wychowawczych przewidzianych w Ustawie o Nieletnich.

OBJAŚNIENIE WYRAŻEŃ USTAWOWYCH:

PRZESTĘPSTWO - jest to czyn człowieka, bezprawny, karalny i zawiniony.

W Kodeksie karnym określono istotę przestępstwa w art.1§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełniania.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

WINA - to ujemna ocena popełnionego czynu i jego sprawcy, który nie zachował się w sposób wymagany przez prawo, gdy był poczytalny i dojrzały.

CZYN KARALNY - w myśl przepisów (art.1 § 2 pkt. 2 u.p.n) jest to czyn zabroniony przez Ustawę jako:

przestępstwo (art.1 k. k.),

przestępstwo skarbowe (art. 53 § 2 k.k.s.)

wykroczenie określone w Kodeksie wykroczeń:

CZYN KARALNY obejmuje wszystkie przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego, na wniosek oraz oskarżenia prywatnego, jak również wszystkie jego formy stadialne, takie jak dokonanie, usiłowanie, przygotowanie, a także formy zjawiskowe przestępstwa, takie jak: sprawstwo, podżeganie i pomocnictwo.

WYKROCZENIE - czyn człowieka społecznie szkodliwy, zabroniony przez Ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5.000 złotych lub nagany.

DEMORALIZACJA – pojęcie, które wzbudza w literaturze prawniczej wiele kontrowersji. Sięga się do niego w następujących przepisach u.p.n.:

w art. 1§1 pkt. 1, który stanowi, że: przepisy ustawy stosuje się w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji w stosunku do osób, które nie ukończyły 18 lat,

w art. 2, który stanowi, że: przewidziane w ustawie działania podejmuje się, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego,

w art. 10, który przewiduje, że jedną z przesłanek możliwości orzeczenia sądu o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym jest „wysoki stopień demoralizacji nieletniego”,

w art. 4§1, w którym ustawodawca nie definiując pojęcia demoralizacji, w celu bliższego jego sprecyzowania.

NIELETNI

Jest podstawowym pojęciem dla całej u.p.n. i zostało zróżnicowane w odniesieniu do trzech grup osób objętych wspólną nazwą „nieletni” w zależności od rodzaju prowadzonego postępowania, wieku osób oraz stosowanego środka wychowawczego lub poprawczego:

1. w zakresie postępowania dotyczącego *zapobiegania i zwalczania demoralizacji* – nieletnim jest to osoba, która nie ukończyła 18 roku życia (art.1§ 1 pkt. 1 u.p.n);

2. w zakresie postępowania o *czyny karalne* jest to osoba, która dopuściła się takiego czynu *po ukończeniu 13 roku życia, a przed ukończeniem 17 lat* (art.1 § 1 pkt. 2);

3. trzecie znaczenie nieletniości przewidziane w u.p.n. związane jest wyłącznie z postępowaniem wykonawczym, w zakresie wykonywania *środków wychowawczych lub poprawczych*. W tym przypadku za nieletniego uważana jest osoba, względem której środki takie zostały orzeczone, choćby ukończył 18 lat, nie dłużej jednak niż do ukończenia lat 21 (art. 1 § 1 pkt. 3).

Czwarty próg wiekowy - jest nim nieukończone 18 lat w momencie wszczęcia postępowania wobec nieletniego, do którego mają zastosowanie przepisy art.10 § 2 Kodeksu Karnego i dot. *nieletniego, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego*.

MAŁOLETNI - Według art. 10 § 1 i art. 15 Kodeksu Cywilnego (k.c.) małoletnim jest osoba, która nie ukończyła 18 lat. Osoba w tym wieku nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada je w stopniu ograniczonym. Pełnoletniość uzyskuje się z chwilą ukończenia lat 18 lub też *zawarcia małżeństwa przed ukończeniem tego wieku*.

MŁODOCIANY - Art. 115 § 10 k.k. określa młodocianego jako sprawcę, który w chwili popełnienia czynu zabronionego *ukończył 17 lat a nie ukończył 21 lat i w czasie orzekania przez sąd w I instancji nie ukończył 24 lat*.

ŚWIADEK MAŁOLETNI W POSTĘPOWANIU KARNYM

Według słownika języka polskiego świadkiem jest:

osoba powołana przez sąd w celu złożenia zeznań dotyczących sprawy rozpatrywanej przez sąd,

osoba obecna przy czymś, mogąca stwierdzić to co widziała, świadczyć o tym, przy czym była.

OSOBA TRZECIA PRZY PRZESŁUCHANIU ŚWIADKA MAŁOLETNIEGO

Żaden przepis nie nakazuje przesłuchania małoletniego świadka w obecności osoby trzeciej. Kodeks postępowania karnego w art. 171 § 1 stanowi, że osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach danej czynności. Przytoczona norma nakłada wręcz na organ procesowy obowiązek zapewnienia swobody wypowiedzi świadka.

Jednakże art. 171 § 3 k.p.k. dopuszcza możliwość przesłuchania osoby która, nie ukończyła 15 lat w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

POJĘCIE „DOBRO NIELETNIEGO”- ujęte w Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich to dążenie do osiągnięcia korzystnych zmian w jego osobowości i zachowaniu, które umożliwiają rozwój i funkcjonowanie w życiu osobistym i społecznym, zgodnie ze społecznym oczekiwaniem wobec tej kategorii wiekowej i w okresie dojrzewania

I. Sytuacja kryzysowa świadcząca o istnieniu okoliczności dotyczących demoralizacji nieletnich, w szczególności:

- naruszanie zasad współżycia społecznego,
- popełnienie czynu zabronionego,
- systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego,
- używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia,
- uprawianie nierządu,
- włóczęgostwo,
- udział w grupach przestępczych.

II. Sytuacje problemowe związane ze środowiskiem rodzinnym dziecka, w szczególności:

- dziecko ofiarą lub uczestnikiem przemocy domowej,
- rodzina dziecka niewydolna wychowawczo,
- dziecko odmawia powrotu do domu,
- brak informacji lub niejasna sytuacja formalno prawna,

PRZYDATNE TELEFONY

1. Numer alarmowy 112
2. Policja 997
3. Straż Miejska 986
4. Pogotowie Energetyczne 991
5. Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994
6. Pogotowie Ratunkowe 999
7. Straż Pożarna 998
8. Pogotowie Gazowe 992
9. Wydział Zarządzania Kryzysowego 71 770 22 22
10. Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
10. Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111
11. Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100
12. Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12
- 13.** Policyjny Telefon Zaufania 0800 283 107
14. Policyjny Telefon Zaufania ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
800 120 226

W opracowaniu zostały wykorzystane następujące materiały źródłowe:

1. Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, Warszawa 2004r.
2. Algorytmy postępowania w sytuacjach kryzysowych- materiał udostępniony przez Policję na konferencji nt bezpieczeństwa
3. Broszura opracowana przez Zespół ds. Przeciwdziałania Problemom Wychowawczym pod redakcją Pana Krzysztofa Sarzała pod tytułem „Procedury, strategie zarządzania kryzysem w szkole”.